

**VI VIL TA HELE KOMMUNEN I BRUK.
NY POLITISK KURS FOR
LOKALSAMFUNNET.**

**FORSLAG TIL BUDSJETT
FOR HALDEN KOMMUNE**

2022

BUDSJETT 2022 FOR HALDEN KOMMUNE.

Overordna forhold.

Pensjonistpartiet har funnet det riktig å foreta en overordna gjennomgang av den situasjonen som kommunen nå har kommet i med bakgrunn i den politikken som har vært lagt til grunn og gjennomført gjennom en del år. Grunnlaget for det er også de siste årenes økonomiske resultater som ikke har gått i positiv retning. Det viser nå den situasjon som de store driftsområdene bærer preg av ved at det stadig flere ganger i året må iverksettes omstillinger og nedbemanninger innenfor helt sentrale områder.

Etter at det i noen tid ble brukt "ostehøvel" prinsippet så er det nå gått over til direkte reduksjon /avvikling av helt sentrale funksjoner i den kommunale virksomheten.

For at ikke dette bare skal være påstander som vil bli hengende i løse luften så har det denne gangen blitt nødvendig å foreta en analyse av hvorfor kommunen har kommet dit den nå har gjort.

Det skjer gjennom den innledningen som her blir foretatt over hva som har skjedd de siste årene. Det blir også foretatt en gjennomgang når det gjelder den økonomiske politikkenes grunnlag som på mange måter medfører at kommunen får vanskeligheter med sin oppgaveløsning i forhold til innbyggerne.

Det neste som er viktig å ha med seg er utviklingen når det gjelder regnskapsresultatene fra 2014 til 2020. Her kommer det klart fram når "oljepengene" forsvant og skatt og rammeoverføringene ble redusert. Det legges så opp til gjennom det framlagte budsjettforslaget fra kommunedirektøren at det skal iverksettes nye tiltak innenfor alle kommuneavdelingene som samlet har en økonomisk ramme **på 22 034 mill. kr.**

Pensjonistpartiet ser ikke konsekvensene av dette som det her er lagt opp til og vil derfor inntil videre ikke iverksette noe av det som her er forslag om. Derfor er alle de tiltakene som er her nevnt videreført i Pensjonistpartiets budsjettforslag.

Administrasjonens analyser og vurderinger.

Det er tidligere fra administrasjonen gjort en god analyse av hvilken situasjon kommunen nå står ovenfor i tiden som kommer. Den økonomiske foranalysen som ble lagt fram for kommunestyret i 2020 viste at det var et inndekningsbehov på nærmere 80 millioner i forhold til de tjenester som kommunen skal gi innbyggerne om det skulle opprettholdes. Det fortsatte med at administrasjonen understreket hva utviklingen ville bli når budsjettet for 2021 ble lagt fram og vedtatt i desember 2020 sammen med økonomiplan for 2021 - 2024. Det forsterket seg ytterligere når økonomiplan for 2022 – 2025 ble behandlet i juni 2021 hvordan utviklingen kom til å bli.

Det som nå er lagt fram fra administrasjon angående budsjett 2022 signaliserer at det må foretas sterke prioriteringer om kommunens innbyggere ikke skal komme i den situasjon at de ikke får de tjenester som er nødvendige i årene som kommer. **Pensjonistpartiets forslag til budsjett 2022 bygger derfor på at nødvendige tiltak iverksettes slik at innbyggerne får de tjenester de har krav på.**

Viktige forhold i budsjettsammenheng.

Det ble foretatt en grundig gjennomgang av Pensjonistpartiet i den økonomiplan for 2022 - 2025 som ble framlagt og behandlet i juni. Der ble det blant annet understreket hvilke utfordringer kommunen nå har ved at det nå har pågått et arbeid med ny arealplan i over 4 år. Resultatet av dette arbeidet vil ikke fremme vekst og utvikling i kommunen slik vi ser det. Det er viktig at det blir understreket når vi nå skal behandle budsjettet for 2022 som er så utfordrende som det nå har blitt. Den vil ikke påvirke kommunens utvikling om den blir vedtatt slik den nå foreligger. Arealplanen som nå er utarbeidet og som nå går til mekling med Statsforvalteren har i sitt grunnlag ikke hensyntatt de befolkningsanalyser som foreligger når det gjelder tilflytting til kommunen. Alle må nå kunne ta inn over seg at vi i årene som kommer også får store utfordringer når det gjelder alderssammensetningen i kommunen. Vi er på vei til å bli en kommune på noe over 31.000 tusen innbyggere hvor 1/3 av befolkningen er fra 55 år og oppover. Det gir ikke det økonomiske grunnlaget som trengs for at kommunen skal få vekst og utvikling. Det forholdet tar Pensjonistpartiet opp som et meget sentralt forhold i sitt budsjett for 2022.

Hva er situasjon i dag?

Halden kommune er nå inne i en utvikling som ikke er bærekraftig over tid. Det viser de tiltak som er iverksatt innenfor de helt sentrale tjenestene som kommunen skal gi til sine innbyggere. Det gjelder i første rekke innenfor helse/mestring, undervisning/oppvekst og NAV. Det har skjedd en omorganisering og nedbygging innenfor disse områdene som har medført at tjenestene som her skal ytes etter lov, regler og forskrifter ikke blir ivaretatt. Det ble varslet fra kommunedirektøren at tjenestene til innbyggerne nå vil bli lagt opp til etter godt nok og at omsorgsbæreevnen var nådd i 2020. Det ble også varslet om at det burde bli satt en «fot i bakken» når det gjaldt å ta opp så mye lån som kommunestyret har lagt opp til.

I Budsjett for 2022 blir det igjen fremmet fra kommunedirektøren at låneopptakene skal reduseres og skyves ut i tid.. Grunnlaget for dette er slik vi i Pensjonistpartiet ser det, for å få bedre kontroll over låneutviklingen i kommunen. Det som det her innledningsvis er framført er det helt overordna som politisk nivå må ta stilling til.

Den kursen som de som styrte forrige kommunevalgperiode og de rødgrønne som nå har overtatt det politiske ansvaret styrer etter, den kursen kan ikke fortsette. Som alle kan se av regnskapstallene så er den ikke bærekraftig.

Det økonomiske grunnlaget for politikken.

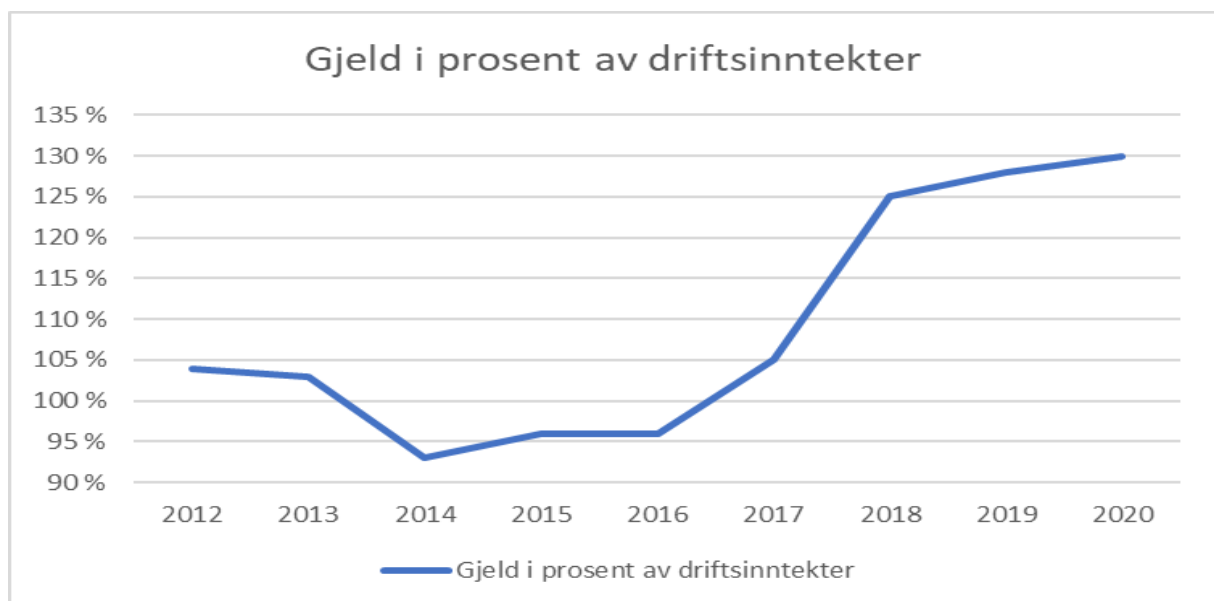
Pensjonistpartiet mener at den politiske kursen som nå følges av det politiske flertallet ikke kan fortsette. Det i forhold til at tjenestetilbudet blir svekket og at nivået på kommunale skatter og avgifter blir vanskelige å bære for mange av Haldens innbyggere. Som det er fremført utallige ganger de senere årene så får ikke sårbare og vanskeligstilte grupper de tjenester som lov, regel og forskrifter forutsetter. De punktene som her følger, viser grunnlaget for at ikke dette skjer.

- Den ekspansive økonomiske politikken som føres av det politiske flertallet må endres. Det tas opp lån som de neste 20 til 25 årene vil binde kommunens handlefrihet.
- Omsorgsbæreevnen ble nådd i 2020. Den politiske kursen må derfor legges om.

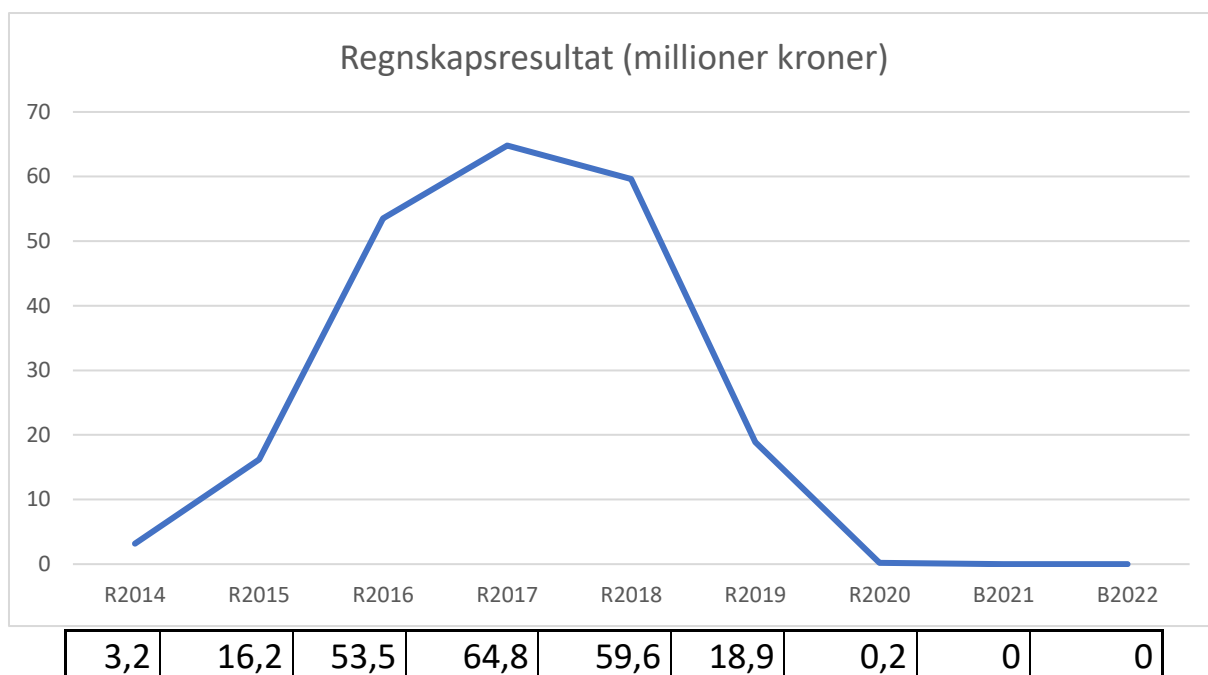
- Vanskeligstilte og sårbare grupper innenfor både helse og mestring, undervisning og oppvekst, og NAV blir ikke ivaretatt slik lovverket krever.
- Skatter og avgifter, samt gebyrer og egenandeler har nådd ett nivå som for mange har blitt mer enn belastende.
- Det blir fortsatt prioritert de store kostnadskrevende prosjektene i sentrum som om at alle skal bo innenfor dette området.
- Det er en målsetting at det fram til 2025 skal opparbeides et disposisjonsfond på 232 millioner kroner. Det er ikke mulig uten at dette rammer tjenestetilbudene til lokalbefolkningen.

Grafer er basert på avlagte regnskap, kommunens pensjonsforpliktelser, skatt, rammetilskudd, samt utvikling av premieavviket.

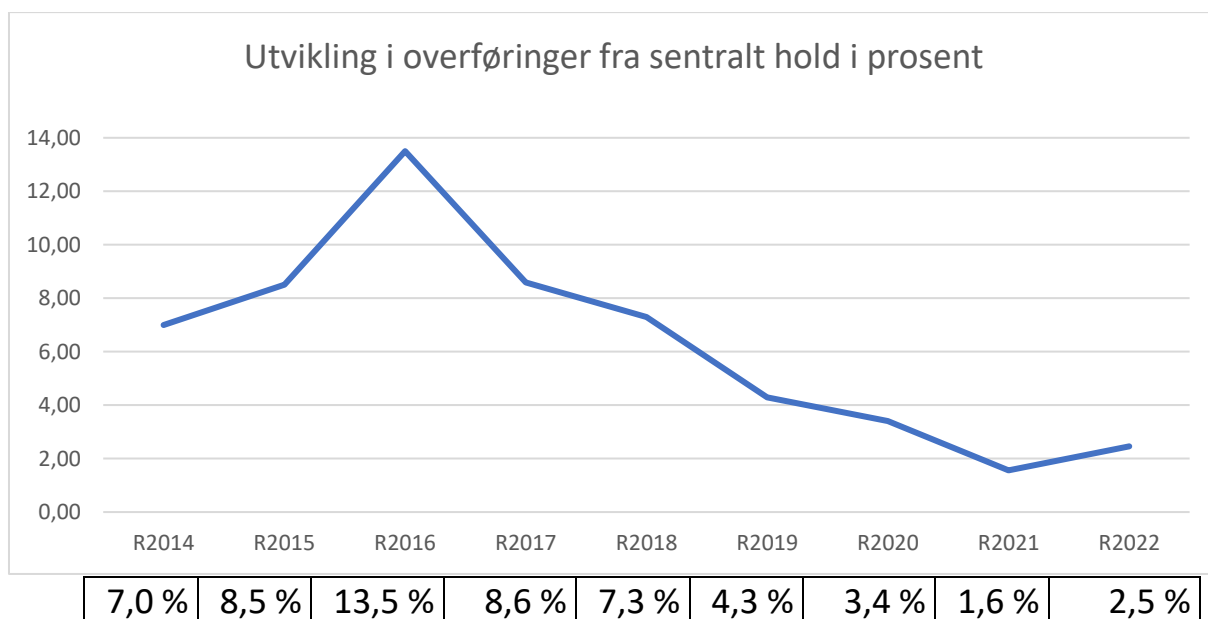
Grafene viser hvilken utvikling som har skjedd/vil skje i kommunen.

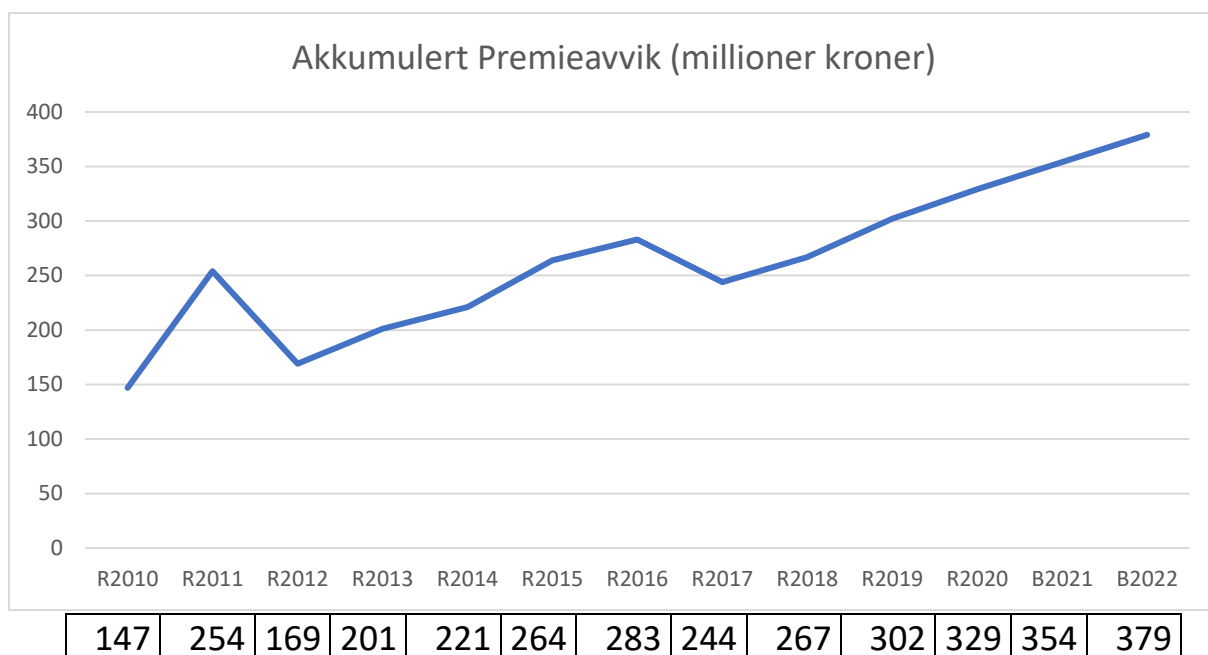
Som grafen her viser så har Halden kommune økt gjeldsgraden fra 93% i 2014 til 130% i 2020. Grafen er basert på avlagte regnskap og inkluderer kommunens pensjonsforpliktelser.

Regnskapsresultater de siste 7 årene som er behandlet og godkjent av kommunestyret.

Utviklingen når det gjelder skatt og rammetilskudd som er overført fra sentrale politiske myndigheter.

Som det kommer frem av grafen så har premieavviket økt fra 147 millioner i 2010 til 379 millioner i 2022 som er en utvikling på 232 millioner som nå står i kommunens balanseregnskap, men skal utgiftsføres i driftsregnskapet de nærmeste 7 årene. Ordningen er slik at forskjellen mellom utbetalt premie og årets pensjonskostnad skal føres som premieavvik. Alternativet til 7 år amortisering er å ta alt i år 2 (året etter det oppstår) altså, istedenfor å dele kostnadene over 7 år kan man ta hele kostnadsføringen på en gang. Det siste som her er nevnt har ikke skjedd noen år. Det blir i spørsmål 36 vedrørende budsjett 2022 fra administrasjonen, som alle gruppelederne er gjort kjent med, redegjort for hvordan utviklingen har vært.

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det nå må avklares hvordan denne saken nå skal behandles rent regnskapsmessig da kommunen **ikke har hatt driftsbalanse i sine årsregnskap når premieavviket tas med hverken i årene 2019, 2020 eller vil få det 2022 slik det ser ut i dag.** Premieavviket ser ut til å øke for disse årene med 77 millioner kroner.

Det står i Samarbeidsavtalen mellom de partiene som nå har det politiske ansvaret i kommunen under punkt: Økonomisk styring følgende:

Driften av kommunen må være i balanse og bærekraftig. Alle utgifter (inklusive avskrivninger og pensjonskostnader) må dekkes over det årlige budsjett. Økningen av driftsutgiftene må skje gjennom omprioriteringer, ikke indirekte gjennom låneopptak. Investeringsprosjekt skal finansieres med en egenkapital andel.

De følgende sider viser utviklingen i kommunen på helt sentrale forhold som får avgjørende innvirkning på budsjettene i årene som kommer.

Endringer av forslaget til kommuneplans arealdel.

Pensjonistpartiet er av den oppfatning at det ikke vil være mulig å få til økt tilflytting til kommunen som vil skape flere arbeidsplasser hvis ikke det skjer omfattende endringer i budsjettet og i det utkastet som nå ligger ute til offentlig ettersyn når det gjelder kommuneplanens arealdel. Fra Halden Næringsutvikling blir det i brev blant annet framført følgende:

Sitat: Halden 28.01.2021 Halden Næringsutvikling

Kommentarer fra næringslivet som gjelder prosessen rundt ny arealplan, samt signaler om ileggelse av byggeforbud.

Avslutningsvis vil vi vise til Halden Kommunes Samfunnsdel for 2018-2050, som setter en tydelig visjon om at Halden skal være forberedt på omstilling. Vi ser fram til å finne framtidsrettede og langsiktige tiltak i fellesskap, slik at vi kan skape en omstillingsdyktig og attraktiv by for innbyggere og jobbskapere i Halden. I en tid med mye usikkerhet som følge av Corona pandemien er det viktigere enn noen gang å legge opp til forutsigbarhet der det er mulig, og å sikre fremdrift i utviklingsprosjekter. Det offentlige spiller her en sentral rolle som en bidragsyter.

Vi ber derfor om:

- At Halden Kommune opptre ansvarlig og forutsigbart, og at prosjekter som er i tråd med gjeldene plan må kunne planlegges, vedtas og omsøkes umiddelbart. Vi ber også om at bruken av forbudsbestemmelsen i PBL. §13-1 holdes til et minimum. Dersom bestemmelsen benyttes, må det være særskilt begrunnet i hvert enkelt tilfelle.
- Det utarbeides en tydelig plan for grundig medvirkning i det videre arbeidet med kommuneplanens arealdel. Vi ønsker en større medvirkningsprosess enn en ordinær høringsrunde, slik at det blir rom for innspill, refleksjoner og dialog.
- Et bredt politisk flertall bak kommuneplanens arealdel. Bransjen mener at kommunestyret på nytt må vurdere mandatet til styringsgruppa og hvordan de skal jobbe. Sitat slutt.

Dette sitat fra Halden Næringsutvikling støtter Pensjonistpartiet fullt ut.

De helt overordna styringsmekanismene som ligger i arealplanutkastet fjernes slik at innbyggerne som bor i kommunen og de som ønsker å investere for utvikling blir ivaretatt på en langt bedre måte enn det som det her legges opp til.

Det gjelder særlig følgende:

- Rekkefølgebestemmelsene for utbygging av det enkelte områdene fjernes. Likeledes fjernes opplegget med "5 årsplaner" for hvor utbygging skal skje når det gjelder nye boligområder.
- Forutsetningen om at 2/3 av utbyggingen av nye boliger/leiligheter skal skje i sentrumsområdet blir fjernet fra planen.
- Målsettingen om at Halden skal bli en "kompakt" by fjernes. Halden skal heller bli en by med et sentrum med gode romslige områder slik at barnefamilier finner seg vel til rette.
- De miljømessige forholdene for innbyggerne ved en slik omlegging av boligpolitikken utredes slik at de samfunnmessige forholdene kommer bedre fram. Det gjelder særlig barnefamilier som skal bo tett i små leiligheter i sentrumsområdene på grunn av kostnadsutviklingen.
- Utredning som gjelder skolekapasiteten/grenser og eventuell avvikling av skoler legges fram til behandling sammen med arealplan ved neste gangs behandling. Økonomisk analyse for å kunne opprettholde en skolevirksomhet i forhold til lov, regler og forskrifter utarbeides også.
- Det utarbeides kostnadsanslag for flere av de viktige veiforbindelsene som forutsettes å bli vedtatt i det fremlagte planforslaget til arealplan. Dette gjelder i særlig grad veitilknytning fra Halden sentrum mot Iddesiden.

Utfordringer.

Stort sett er hele det politiske miljøet enige om hva som er kommunens helt overordna utfordringer. Det er og blir at sysselsettingsgraden over flere år har vært synkende. Fra ca. 64% i 2010 til ca. 57 % i 2020 (Andel sysselsatte i befolkningen mellom 15 og 74 år).

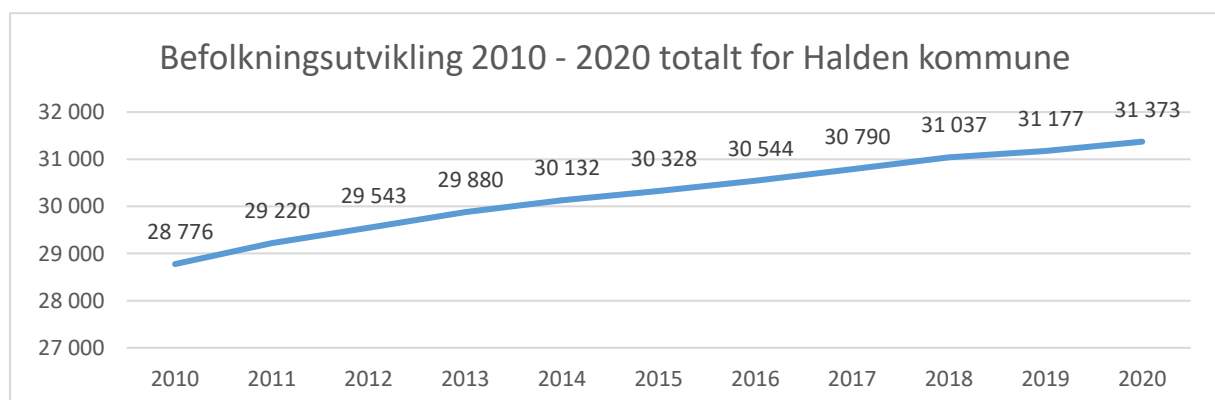
Administrasjonen mener at det må være en målsetting om at det fram til 2025 skal skapes 500 nye arbeidsplasser i Halden. Det er ikke vanskelig å dele den målsettingen, men det blir helt umulig å nå dette målet med den politikken som nå blir ført som Pensjonistpartiet her har pekt på. Det gjelder både den

økonomiske og arealmessige disponeringen som nå skal gjennomføres de neste 4 årene. Det som flertallet i kommunestyret nå legger opp til vil medføre at det på mange områder blir en handlingslammelse ved at det blir tredd en "tvangstrøye" ned over de som skal medvirke til at lokalsamfunnet skal vokse og utvikle seg vil stoppe opp. Kommunen får nok med å betale langsiktige låneopptak samt å styre kommunen mot at tilnærmet alt skal skje i sentrumsområdet.

Befolkningsanalyse.

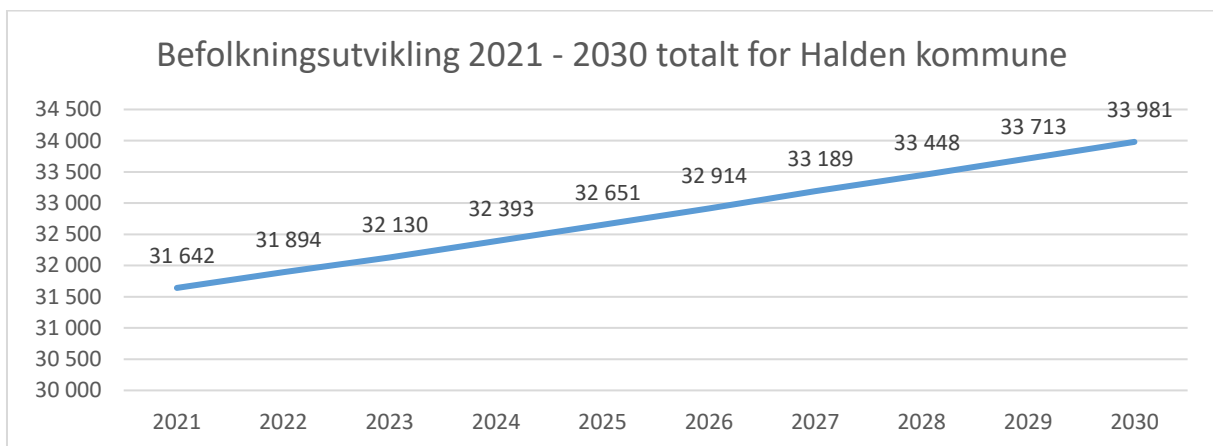
Med befolkningsanalysen ønsker vi å belyse de viktigste utviklingstrekkene i befolkningsutviklingen og befolknings sammensetningen de neste 10 årene. Det er spesielt interessant i forhold til den forventede «eldrebølgen» som for så vidt allerede har startet, men som treffer oss for fullt den kommende 10-årsperioden. Det er derfor viktig å ha et tydelig bilde på de økonomiske konsekvensene av denne utviklingen med tanke på kommunal tjeneste- og velferdsutvikling i årene fremover, og de beslutninger som er nødvendig å ta i dag for å møte denne utfordringen på best mulig måte. I denne analysen har vi derfor bragt inn et avsnitt som beregner kostnadseffektene av den demografiske utviklingen som ligger i befolkningsprognosene de neste 10 årene. For enklere å se sammenhenger og trender starter analysen med et avsnitt om hvordan utviklingen har vært de foregående 10 årene, og årsakssammenhenger til den utviklingen som allerede har funnet sted.

Befolkningsanalyse - historisk utvikling. Befolkningsutviklingen i Halden kommune har samlet sett vist en noenlunde jevn økning på i underkant av 1 prosentpoeng hvert år i perioden 2009 – 2020. Veksten var likevel større i starten av perioden enn den var mot slutten av perioden. Totalt har befolkningen økt med 9 % i løpet av denne 10-års perioden.

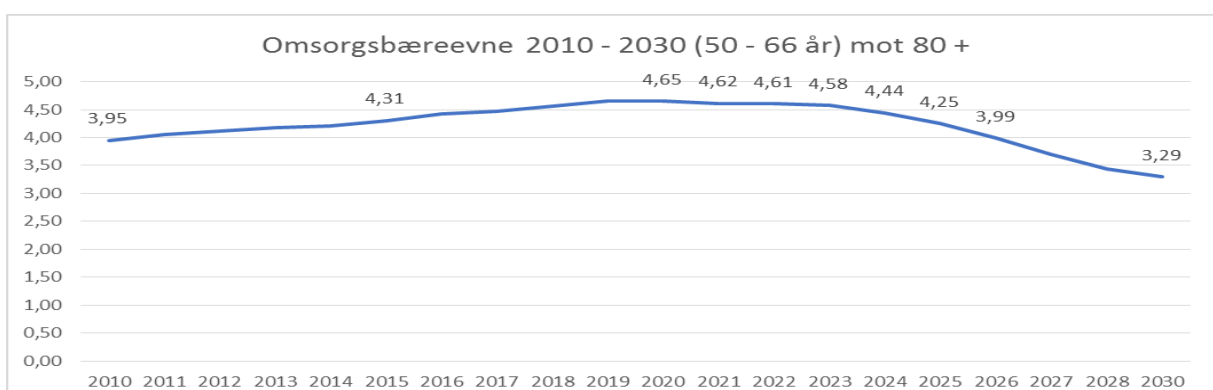

Befolkningsanalyse - Fremtidige befolkningsprognoser.

For å kunne si noe om hvordan befolkningsutviklingen vil bli de neste 10 årene må vi legge noen forutsetninger til grunn. Vi har i dette arbeidet valgt å legge SSB sine befolkningsprognoser til grunn, og deres MMM-alternativ. MMM-alternativet betyr altså middels fruktbarhet, middels levealder og middels nettoinnvandring. Ser vi på utviklingen de neste 10 årene med dette lagt til grunn ser vi at den totale befolkningsveksten de neste 10 årene antas å utgjøre en samlet vekst på om lag 8 %. Dette er altså antatt at befolkningsveksten de neste 10 årene vil være noe lavere enn den har vært de siste 10 årene.

Vi ser at vi pr 2020 har nådd toppunktet på omsorgsbæreevnen i lokalsamfunnet vårt. Dette henger igjen sammen med utviklingen i aldersgruppen 67+ de neste årene. Når antallet innbyggere bikker over fra yrkesaktiv alder til 67+ reduseres omsorgsbæreevnen tilsvarende. Og når disse etter hvert når en alder av 80+ får vi et kraftig fall i omsorgsbæreevnen i kommunen. Aldersbæreevnen svekkes dermed kraftig (færre yrkesaktive 25–66 år) pr pensjonist. Det blir også færre omsorgspersoner (50–66 åringer) til å følge opp egne foreldre/slektninger blant de eldste innbyggerne (80+) i prognoseperioden.

Helse og mestring

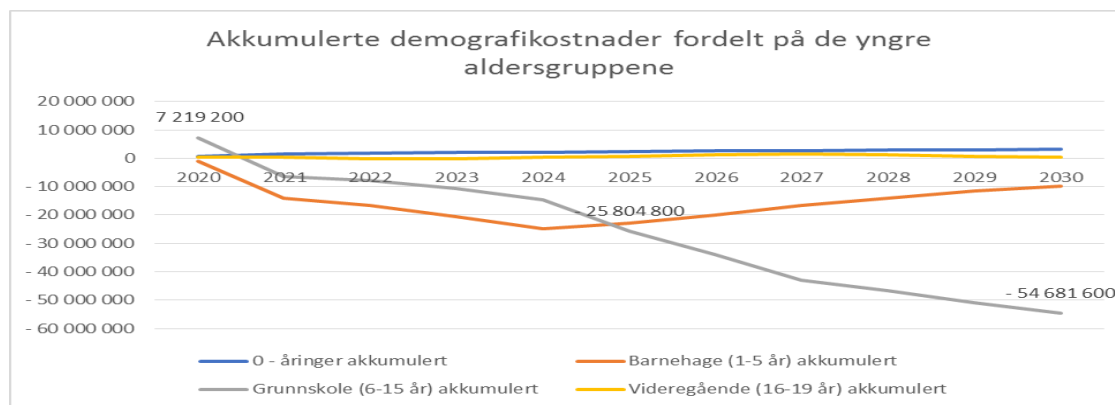
Fremskrevet behov og kostnad.

For 2020 var budsjettet ramme til Helse og mestring kr. 676 000 000,-. I tillegg kommer inntekter fra brukerbetaling og ulike tilskuddsordninger. Dersom vi fremskriver behovene tilsvarende veksten i antall av befolkningen over 80 år, øker behovet for ramme til **1 602 000 000,- i 2045**. En økning i rammen med nesten 250 %.

Framskrivningen viser det enorme omstillingsarbeidet som ligger foran oss, og hvordan hver krone må brukes på aller beste måte for å sikre tjenester til alle.

Nedenfor er demografi anslaget fordelt innad på de yngre aldersgruppene, og en ser at det hovedsakelig er barn i skolealder som utgjør den største nedgangen. Befolkningsprognosene indikerer at elevtallet i grunnskolen i Halden kommune vil falle med om lag 200 elever de neste 10 årene, hvorav den bratteste kurven kommer fra 2025 og utover. **Omregnet til kostnadsvekst utgjør det om lag 55 millioner kroner i den neste 10-årsperioden.**

Antallet 0-åringer forventes å bli noenlunde stabilt, mens kostnader knyttet til barn i barnehagealder vil falle frem mot 2025 for deretter å stige igjen.

Oversiktene som her er vist, understreker alvoret som kommunen står ovenfor i årene som kommer:

- Befolkningsutviklingen hadde en forholdsvis jevn utvikling fra 2010 til 2020 totalt for Halden kommune.
- Befolkningsutviklingen nådde i 2020 toppunktet for omsorgsbæreevnen for lokalsamfunnet vårt. Det henger sammen med utviklingen i aldersgruppen 67+.

- Aldersbæreevnen svekkes dermed kraftig (færre yrkesaktive) 25 - 66 år pr. pensjonist. Elevantallet i grunnskolen vil falle i årene som kommer som klart indikerer at dette går feil vei.
- Spørsmålet blir da hvorfor har dette skjedd?
- Etter Pensjonistpartiets oppfatning er det flere forhold til det, men noe av det viktigste er følgende:

Oljealderen går mot slutten.

Administrasjonen understreket på en god måte hvilke utfordringer som kommunen nå måtte forvente å stå ovenfor i tiden som kommer når budsjettforslaget for 2022 ble lagt fram. Budsjettet har omfattende utredninger og peker på hva som vil skje i årene som kommer.

Her er Perspektivmeldingen fra regjeringen et viktig bidrag. Hvis den politikken som nå har vært ført i kommunen - som kommunestyret med sitt flertall - fortsatt skal være det som er gjeldene politikk de neste 4 årene, så vil ikke det være mulig å nå de målsettinger som her trekkes opp.

Kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel som beskriver de langsiktige utfordringene, mål og strategier for kommunen som helhet og kommunen som organisasjon i et lenger tidsperspektiv. Dette sammen med budsjett som legger grunnlaget for hvilke økonomiske rammer som blir disponible i tiden som kommer avgjør kommunens utvikling.

Perspektivmeldingen som nå er lagt fram beskriver blant annet hva som kan forventes av økonomiske overføringer til kommune Norge i årene som kommer. Det viktige å ha klart for seg er at "oljealderen" går mot slutten blir det sterkt understreket. Kommuner som ikke greier å tilpasse seg dette forholdet vil ikke kunne gi de tjenester som innbyggerne i kommunen vil ha krav på. Som tidligere nevnt så ligger den økonomiske politikken som har vært ført fortsatt fast slik kommunestyret har vedtatt. **Både i forrige valgperiode og etter at det ble politisk skifte i 2019 som forsterket fastlagt kurs ytterligere.**

HVA KAN MOTVIRKE DET SOM HER HAR FUNNET STED NÅ OVER ET ANTALL ÅR?

1. Politisk ledelse må igjen ta ansvaret for at tomte og boligpolitikken blir gjenreist i kommunen.
2. Politisk ledelse må likeså ta hoved ansvaret for næringspolitikken.
3. Politisk ledelse bruker alt for mye tid på å behandle utredninger, rapporter og analyser som bare konstaterer det faktiske forholdet.
4. Politisk ledelse har et pengeforbruk som langt overstiger det som er forsvarlig på investeringssiden. investeringene reduseres derfor med minst 1000 millioner kroner i den kommende 4-års perioden.
5. Politisk ledelse har til nå ikke innsett at kursen som er fulgt i flere år har stoppet muligheten til å skape de verdier som er nødvendig for ett lokalsamfunn som nå er i stagnasjon.

Hva skal til for at denne situasjonen nå blir endret slik at personer og virksomheter flytter til kommunen for at ny vekst kan finne sted?

Det må velges et politisk utvalg som har sin hovedoppgave å få ting gjort, slik at en kan gå fra utredninger til handling.

Kommunen kan ikke bare vente på at ting kan skje for å håpe på det beste. Det skaper ikke utvikling som sårt trengs i Halden.

HELSE OG MESTRING

- Halden kommune trenger flere plasser for heldøgns plasser. I den sammenheng ønsker vi at Karrestad tas i bruk når Helsehuset er ferdig ombygd 2022.
- Det settes av mer midler til aktivitet for demente.
- Omsorgslønnen for de som tar seg av sine nærmeste er fortsatt for lav i forhold til de de retningslinjer som er anbefalt fra sentrale myndigheter. Det er anbefalt at omsorgslønnen skal knyttes til laveste tariff for avlønning av hjelpepleier/omsorgsarbeider. Dette vil medføre en merkostnad på ca. 2,6 millioner på årsbasis. Lønnen for de som utførere dette arbeidet justeres opp til dette nivået fra 1.6. 2022. Det er ikke riktig

at disse personene som utfører disse oppgavene skal være «underbetalt» slik det nå skjer. Dette forholdet bør ikke det politiske nivået i kommunen akseptere, derfor denne endringen.

- Kommunen utarbeider en plan for et utvidet legekontor i Tistedal slik at det som er vedtatt blir gjennomført.
- Følgende foreslåtte innsparingstiltak i kommunalavdeling helse og mestring iverksettes ikke: Trygghetsalarmer og sensorik, helsehuset på Karrestad, nedleggelse av flykningshelseteam, nedbemanning 4. avd, matlevering til kommunal avlastning og digital kantine.
- Det må så raskt som mulig bli avklart i forhold til Husbanken når midler kan overføres til kommunen slik at Helsehuset på Stangeberget kan bli tatt i bruk. (penger kommer ikke fra Husbanken før huset er ferdigstilt).
- Det er stort behov for ordinære sykehjemsplasser i kommunen da det er ventelister på å få plass.
- Det tilføres mere midler til kommunalavdeling helse og mestring med budsjettforslaget fra pensjonistpartiet som kommer frem i et eget oppsett.

UNDERVISNING OG OPPVEKST

- Følgende innsparingstiltak fra kommunedirektøren iverksettes ikke: Nedleggelse av Bjørklund og Bergknatten barnehage, reduksjon i bruken av assistenter, reduksjon i lønnsutgifter ved skole og miljøsenteret, redusert ledelsesressurs i barnehagene, reduksjon i familietjenesten, redusering av ledelsesressurs i grunnskolen, rutiner som gjelder gjesteelever, spesialpedagogisk team, barnehage/drøftingsteam og redusering i undervisningsmateriell.
- Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst får tilført mere midler med Pensjonistpartiets budsjettforslag som kommer frem i et eget oppsett.

Samfunn og samskaping

- Eiendomsskatten reduseres fra 3 promille til 2,7 promille for å avhjelpe at de øvrige avgiftene i kommunen økes i 2022. Utviklingen som nå skjer i kommunen, er at hele avgifts trykket i forhold til innbyggerne nå er blitt for høyt.
- Investeringsbudsjettet for de neste 4 årene reduseres med minst 1000 millioner. Det vil berøre både investeringene som er knyttet til den ordinære driften, men også til VAR som er selvkost. Hvis den samlede gjelden som bare er knyttet til de ordinære driftsbudsjettene hadde bare vært halvparten av det den er i dag så ville det frigjort mellom 110 til 120 millioner som kunne gått til vanlig drift. Kommunen ville vært i en helt annen situasjon enn det den er i dag om det hadde skjedd.
- Innsparingstiltak som rammer de som har det vanskeligst fra før skal ikke iverksettes.
- NAV får tilført nødvendige midler. NAV må ha som utgangspunkt for sitt arbeide i forhold til vanskeligstilte og sårbare personer at det ikke er et mål i seg selv å spare økonomiske midler ovenfor disse personene, men tvert imot gi nødvendig støtte slik at lov, regler og forskrifter blir ivaretatt fullt ut. Derfor avsettes ytterligere 4,8 millioner til dette området som konsekvent justert budsjett viser er nødvendig.
- Det settes i gang boligbygging for vanskeligstilte.
- Det gis muligheter for at ferie kan tas også utenfor egen kommune får de som mottar avlastning.
- Berg idrettslag får utbetalt kr 1,75 millioner som kommunen har holdt igjen tidligere.
- Halden kirkelige fellesråd får tilført mer midler slik at kirker kan holdes åpne og at kirkegårdene blir ivaretatt. Det bevilges 15 millioner kroner til fellesrådet.
- Halden Turist får tilført nødvendige midler slik at de kan opprettholde driften. Det er i denne sammenheng avsatt 1. mill. kroner utover det fremlagte budsjettforslaget.
- Det utarbeides en avtale med Amcarklubben for bruk av Fiskebrygga onsdager i sommerhalvåret.

MILJØTILTAK

- Trafikkløsning i Elvegata, Fylkesvei 220 mot Idd må finne sin løsning i forhold til myke trafikanter. En konsekvens av satsningen på Iddesiden med blant annet nye Kongeveien skole på Risum og utbygging i boligområder er at trafikkmønsteret må endres. Det er et klart ønske og en målsetting å redusere biltrafikken på fylkesvei 220 gjennom Elvegata og Wiels plass i tillegg til å bevare det historiske bymiljøet i Elvegata under festningen. Med økt trafikk mot et utvidet områdesentrum på Risum er det i sentrumsplanen foreslått å bygge tunneller for å få på plass ett ringveisystem i sentrum. Det er også et viktig ledd i å frigjøre areal til økt gang- og sykkelvei samt trygge skoleveier. Utredning foretas i 2022.
- Videreføring av gang/sykkelvei til Tistedal fra avkjøring Fosseveien planlegges. Det igangsettes i 2022.

TEKNISK SEKTOR

- Arealplanarbeidet stoppes og den vedtatt arealplanen fra 2011 videreføres. Megling stoppes.
- Tidligere avviste reguleringsplaner for boligområder tas opp til behandling i kommunestyret uten opphold slik at boligområdene på Oreid, Leiren og Gimle kan bli byggeklare.
- Det skal utredes hva som fordeles på selvkost – området og hva som er en kostnad på en generell kvalitetshevning når vann og avløps prosjektene blir gjennomført i sentrumsområdene.
- Det iverksettes planfri krysning ved riksveien på Risum for elevene som har sin skolevei til Kongeveien skole. Det forutsettes at dette prosjektet gjennomføres så raskt som mulig i 2022.
- Det planlegges og tilrettelegges for at veiutbygging blir gjennomført fra Odde Bro over Sollihøyda via Brekkerød til Rokkeveien slik at biltrafikken som i dag belaster store boligområder i sentrum kan avlastes betydelig. Prosjektet ligger inne i vedtatt arealplan som en del av den overordna planløsningen for å bedre bomiljøet i store områder i kommunen.
- Tempoet i utbyggingen/rehabiliteringen av vann og avløpsutbyggingen i kommunen skyves noe ut i tid med blant annet grunnlag i de store avgiftsøkninger som nå blir påført den enkelte boligeier og næringslivet ellers. Det vil derfor foretas en bred gjennomgang hva som er helt nødvendig og hva som kan tas over flere år. Plan for dette utarbeides av hovedutvalget i første kvartal 2022.

Med grunnlag i det som her er fremført så vil Pensjonistpartiet fremme følgende endringsforslag for budsjett 2022.

Innsparinger i kommunedirektørens forslag til budsjett for 2022 som Pensjonistpartiet ikke ønsker å gjennomføre.

	Sum 2022	
Effektivisering, automatisering og digitalisering	-	662 økonomiplan
Administrativ ressurs barnehage	-	425 økonomiplan, justert effekt
Effektivitet	-	4 500 Ny
Familiens hus	-	436 økonomiplan, justert effekt
Nedleggelse av Bergknatten bhg	-	1 325 Ny
Nedleggelse av Bjørklund bhg	-	1 380 Ny
Nedleggelse av læringsmiljøteam	-	1 700 Ny
Reduksjon i bruk av assistenter	-	3 500 Ny
Undervisning- og læringsmateriell	-	1 000 Ny
Endring fra demens til adferdsavd.	-	1 000 økonomiplan
Hagegate fra bemannet trygghetsbolig til ambulansetjeneste	-	500 økonomiplan
Innfasing av digitale løsninger i hjemmebaserte tjenester	-	1 000 økonomiplan
Nedskalering Brygga tilrettelagte boliger med bemanning	-	1 000 økonomiplan
Organisering av tjenester til ress.krevende brukere over 67	-	1 200 økonomiplan
Samdrift nytt helsehus	-	500 økonomiplan
ENØK- og effektiviseringstiltak	-	685 økonomiplan
Utvikling av samskappingsarenaer	-	1 221 økonomiplan
Sum	-	22 034

I tillegg til at foreslåtte overnevnte innsparingstiltak ikke iverksettes så blir følgende saker tilført midler slik at disse områdene kan styrkes.

Vaterland/Hagegata. Styrket bemanning slik at nåværende ordning videreføres.	- 4 000
Eva Krisesenter. Driftstilskudd slik at virksomheten blir værende i Halden kommune.	- 3 500
Forebyggende helseveiledning for eldre.	- 1 500
ROP etablering og boliger med tjenester.	- 1 200
Rusoppfølging og psykisk helse for eldre.	- 0 500
Barnevernsreformen (4 nye stillinger).	- 3 500
Ungdomsklubben i Skofabrikken (åpnes umiddelbart).	- 1 000

Halden turist, ekstra driftstilskudd slik at driften sikres.	- 1 000
Omsorgslønn for assistenter justeres opp slik at den samsvarer med lønnen til omsorgsarbeider/hjelpepleier.	- 2 600
Konsekvens justering for NAV (ekstra midler)	- 4 800
Hjemmesykepleien drift.	- 3 000
<u>Kultur (øremerkes til utvikling av kulturkvartalet)</u>	<u>- 3 000</u>
Sum (inkludert ikke gjennomføring av innsparinger fra KD)	- 51 634

	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
Rammetilskudd	-1 042 647 112	-1 017 540 000	-1 044 101 585
Inntekts- og formuesskatt	-771 295 073	-825 126 000	-868 147 562
Eiendomsskatt	-68 469 680	-88 941 140	-87 200 000
Andre generelle driftsinntekter	-39 578 960	-3 950 000	-2 850 000
Sum generelle driftsinntekter	-1 921 990 825	-1 935 557 140	-2 002 299 147
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 574 516 164	1 710 748 925	1 797 471 305
Avskrivninger	132 763 393	135 927 000	140 968 020
Sum netto driftsutgifter	1 707 279 557	1 846 675 925	1 938 439 325
Brutto driftsresultat	-214 711 268	-88 881 215	-63 859 822
Renteinntekter	-9 417 246	-8 900 000	-9 242 000
Utbytter	-10 849 388	0	-9 629 426
Renteutgifter	65 524 640	73 504 000	78 121 201
Avdrag på lån	120 624 876	124 807 000	88 469 000
Netto finansutgifter	165 882 882	189 411 000	147 718 775
Motpost avskrivninger	-132 763 393	-135 927 000	-85 500 000
Netto driftsresultat	-48 828 386	-35 397 215	-1 641 047
Disponering eller dekning av netto driftsresultat			
Overføring til investering	13 246 186	6 750 000	6 891 000
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	27 112 965	-950 000	1 641 047
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	27 406 184	29 597 215	-6 891 000
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	-18 936 247	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	48 829 088	35 397 215	1 641 047
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0

§5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B)	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
Fellesområder	373 838	0	0
Sentraladministrasjon	90 550 000	97 578 517	96 202 949
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	697 256 000	715 298 000	763 753 314
Kommunalavdeling Helse og mestring	668 784 000	670 004 000	700 641 984
Kommunalavdeling Teknisk	95 618 000	90 479 101	99 145 651
Fellesfunksjoner	-17 668 308	108 312 000	27 894 632
VAR og Havn	0	0	0
Samfunn og samskaping	183 001 027	177 974 728	201 405 812
	1 717 914		
Sum bevilgninger drift, netto	557	1 859 646 346	1 889 044 342
Herav:			
Avskrivninger	132 763 393	135 927 421	140 968 020
	-132 763		
Motpost avskrivninger	393	-135 927 000	-85 500 000
Netto renteutgifter og -inntekter	10 570 000	13 850 000	34 393 970
Avdrag på lån	65 000	70 000	70 000
Overføring til investering	0	-950 000	0
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	0	0	1 641 047
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	0	0	0
	1 574 516		
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	164	1 710 748 925	1 797 471 305

Budsjettskjema 2A § 5-5. Bevilgningsoversikter – investering

	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
Investeringer i varige driftsmidler	446 119 556	603 951 000	558 445 000
Tilskudd til andres investeringer	600 000	4 680 000	13 580 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 611 199	1 050 000	1 050 000
Utlån av egne midler	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0
Sum investeringsutgifter	449 330 755	609 681 000	573 075 000
Kompensasjon for merverdiavgift	-25 552 160	-74 895 100	-33 889 100
Tilskudd fra andre	-637 395	0	0
Salg av varige driftsmidler	-5 294 144	-19 600 000	-160 000 000
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0
Bruk av lån	-403 847 565	-511 194 900	-361 244 900
Sum investeringsinntekter	-435 331 263	-605 690 000	-555 134 000
Videreutlån	52 673 015	70 000 000	70 000 000
Bruk av lån til videreutlån	-52 673 015	-70 000 000	-70 000 000
Avdrag på lån til videreutlån	20 542 446	21 000 000	22 000 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-39 285 948	-21 000 000	-22 000 000
Netto utgifter videreutlån	-18 743 501	0	0
Overføring fra drift	-13 246 186	-11 191 000	-6 891 000
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	19 064 988	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	-2 216 915	7 200 000	-11 050 000
Dekning av tidligere års udekket beløp	2 120 466	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	5 722 352	-3 991 000	-17 941 000
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	978 343	0	0

Budsjettskjema 2B

	Regnskap 2020	Oppr. budsjett 2021	Budsjett 2022
Investeringsramme øvrige prosjekter	196 589 704	375 451 000	418 975 000
Investeringsramme VAR og Havn	249 529 852	228 500 000	154 100 000
Sum samlet investeringsramme	446 119 556	603 951 000	573 075 000

Pensjonistpartiets innstilling:

1. Pensjonistpartiets budsjettforslag for 2022 vedtas i henhold til
§ 5-4 Bevilgningsoversikter - drift (1A),
§ 5-4 Sum bevilgninger drift, netto (1B),
§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2A),
§ 5-5 Bevilgningsoversikter - investering (2B),
§ 5-6 Økonomisk oversikt etter art - drift (B3)
2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å disponere ressursene innenfor hvert område i Sum bevilgninger drift, netto (1B).
I tillegg gis Kommunedirektøren fullmakt til å justere budsjettet mellom områdene i Sum bevilgninger drift, netto (1B) når det gjelder justeringsbehov av teknisk karakter, og som ikke påvirker tjenestene eller tjenestetilbudet.
Øvrige budsjettjusteringer mellom sektorene legges frem for formannskap og kommunestyre etter innstilling fra Kommunedirektøren.
3. Kommunedirektøren skal påse at rammer og vedtak følges opp og rapporterer kvartalsvis på sektorenes økonomi til hovedutvalg, formannskap og kommunestyre.
4. Formannskapet disponerer investeringsbudsjettet, innenfor tildelt ramme, i henhold til Bevilgningsoversikter - investering (2B).
5. Halden kirkelige fellesråd gis et driftstilskudd på 15 mkr for 2022.
6. Kommunedirektøren gis fullmakt til å ta opp lån på til sammen 361,244 millioner kr. VAR-lån utgjør 129,588 millioner kr av den totale lånesummen. Lånene avdras med en vektet avdragstid sett opp mot objektene levetid. Startlån utgjør 70 millioner kr av den totale lånesummen og tas opp i henhold til Husbankens retningslinjer, primært med en avdragstid på 20 år.
7. Trekkrettighet i bank beholdes på 100 millioner kr i 2022.
8. Halden kommune skriver ut eiendomsskatt på faste eiendommer, inkludert tomter, i hele Halden kommune for skatteåret 2022 jf. eiendomsskattelovens §§2 og 3 bokstav a. Kommunen skriver ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk/bruk (annet ledd i overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4). Det skrives også ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med fire syvendedeler til tre syvendedeler i 2022 (overgangsregel til §§ 3 og 4 første ledd første punkt).

Halden kommunestyre vedtok at kommunen gjennomfører alminnelig omtaksering for eiendomsskatt i 2020 for samtlige faste eiendommer jf. eskl. § 8-a-3 nr. 2 med virkning fra skatteåret 2021. Formannskapet vedtok i møte 30.04.20 at man for 2021 skulle bruke Skatteetatens formuesverdier/boligverdi som grunnlag for boligeiendommer, og at eiendommer som ikke har dette skal takseres av kommunen. Denne omtakseringen er ferdig, og nye takster er iverksatt fra skatteåret 2021. For utskriving av skatt på boligeiendommer benyttes Skatteetatens formuesgrunnlag for de boliger hvor dette er beregnet jf. eskl. § 8 C-1. For øvrige faste eiendommer gjennomføres allmenn kommunal taksering jf. eskl. § 8 A-2 og 8 A-3.

Før øvrig gjelder (jf. eiendomsskattelovens § 10) følgende for utskrivningen av eiendomsskatt for året 2021:

- a) Med de unntak som er nevnt under skal skattesatsen etter eskl. § 11 være 7 promille av den fastsatte takstverdien.
 - b) Med hjemmel i eskl. § 12, bokstav a, skal skattesatsen for «bustadelen i eigedomar med sjølvstendige bustaddelar» og fritidseiendommer være 2,7 promille av takstverdien. Ubebygde tomter beskattes med 3 promille av takstverdien jf. eskl. § 12, bokstav b.
 - c) I tillegg gis etter eskl. § 11, annet ledd, et bunnfradrag på 500 000 kr for hver selvstendig boenhet i boliger (herunder fritidseiendommer) i faste eiendommer som ikke blir brukt i næringsvirksomhet.
Nye boliger uten formuesgrunnlag undergis kommunal taksering inntil formuesgrunnlag foreligger fra Skatteetaten.
 - d) Etter eskl. § 7 kan som tidligere, etter nærmere søknad og vedtak for den enkelte eiendom, fritas eiendommer etter dennes bokstav a) «eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne ein kommune, eit fylke eller staten» og dennes bokstav b) «bygning som har historisk verdi».
 - e) Etter eskl. § 5, bokstav a, fritas eiendom som Staten eier så langt eiendommen har historiske bygg eller anlegg gjennom fredningsvedtak jf. Lov om kulturminner.
 - f) Etter eskl. § 5, bokstav h, skal fritas «eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk». For slike eiendommer gjelder dog at det skal svares eiendomsskatt forvåningshus, kårbolig, med garasjer og uthus, og passende tomt. Eiendomsskatten for dette svares etter samme satser og regler som for boligeiendommer.
 - g) Kommunens skattetakstvedtekter.
9. De gebyrsatser som fremkommer i gebyrregulativer/forskrifter som er vedlagt dette dokument vedtas.
 10. Kommunale avgifter skrives ut i 4 terminer i 2021, med forfall 20. mars, 20. mai, 20. september og 20. november. Det åpnes for at innbyggere som ønsker det kan be om månedlig fakturering av kommunale avgifter.
 11. Eiendomsskatten skrives ut samtidig med kommunale avgifter
 12. Forskrift for kommunale vann- og avløpsgebyrer, forskrifter bygg, plan, utslipp, deling, eiendomsregistrering og seksjonering, forskrifter Halden havn, forskrifter om bryggeplasser og forskrifter om feing og tilsyn vedtas.